

ra. Ámde ugyanakkor súlyos teher várja Önt: országának újjáépítése. Tudom, Önnek sikerülni fog megcselekedni minden szükségeset, nagy barátja, Tomas Masaryk szellemében. Tiszta szívemből kívánom, hogy sok éven át Ön legyen az, aki az újjáépítés munkáját végzi. Ezt a magyar nép nevében is kívánom, amely most a Vörös Hadsereg által felszabadítva új útra lép, melyen haladva véget vet majd az országaink közötti baráti viszonyt akadályozó bűnös gyűlöletpropagandának. Kis országok, amilyenek a mieink is, nem élhetnek „splendid isolation”-ben. Csak akkor biztosíthatjuk népünk számára a békét és a szabadságot, ha erőnket egyesítjük szomszédaink erejével. Szilárd gazdasági és politikai demokrácia csak akkor lehetséges, ha országaink együttműködése mind jobban elmélyül. Tudom, ez nem érhető el rövid idő alatt, hanem csak lépésről lépésre. Az alapköveit azonban már most le kell rakni.

Teljesen megértem, amit Ön ismételten kifejtett nekem, hogy a csehszlovákok csak akkor bízhatnak Magyarországon, ha az végleg leszámolt bizonyos jelszavakkal, mint a „szentistváni eszme”. Nem kétséges, hogy Magyarországnak köztársasággá kell alakulnia, radikálisan meg kell oldania a földkérdést és meg kell tisztítania magát a nácibarát és horthysta elemektől. Ez az őszinte közeledés előfeltétele. Önöknek ugyancsak le kell küzdeniük azt a talmi nacionalista zászlólobogtatást, amely a magyarországi sovíniszta propaganda eredménye. Amikor 1919-ben Csehszlovákia nagy öregje fogadott, egészen őszintén elmondta nekem, milyen nehéz harcot kellett folytatnia ugyanezen befolyások ellen.

Én nem tudom, visszatérek-e. Ez elsősorban a magyar néptől, másodsorban a Szövetségesektől függ. Mindenképpen biztosíthatom Önt, hogy amíg élek, akár otthonról, akár külföldről tovább fogok küzdeni a Csehszlovákia, Tito Jugoszláviája és Magyarország közti szilárd és tartós szövetségért.

Levelem befejezésekképpen arra kérem Önt, segítsen a magyar demokráciának az új Magyarország megteremtésében, és amennyire lehetséges, könnyítse meg nehéz feladatát.

Őszinte híve

Károlyi Mihály

P. S. Kérem, bocsássa meg levellem gyatra gépelését, de az írógépem meghibásodott, rendkívül nehéz megjavíttatni.

23. KÁROLYI MIHÁLY SZÉKELY JÓZSEFHEZ

(London, 1945. február 28.)

Kedves Székely úr,

Levelaire válaszolva mindenekelőtt azt szeretném értésére adni, hogy 10 ezer mérföldes távolságból nem tudok salamoni ítéleteket hozni.¹ Én csupán a letagadhatatlan tényekből ítélek. Amit írásban nem tud bizonyítani, az engem nem befolyásolhat, mert én Önöket nem ismerem, az ottani helyzetet nem tudom megítélni. Két tény azonban letagadhatatlan: 1. A Magyar Lapok iránya helyes volt, de sajnos megvonták tőle a postai szállítás jogát. 2. A Dél-amerikai Magyarság iránya nem egyezik meg politikai elveimmel, és ezenkívül egy denunció cikk jelent meg benne.²

Ha Ön valóban az én hívem – és ezt cikkei alapján merem hinni –, akkor kötelessége a „Délamerikai Magyarság” című lapot otthagyni, mert ez a lap, még ha közli is az Ön rólam írt és általában helyes irányú cikkeit, a maga egészében olyan lappolitikát folytatott és folytat még ma is, amely szöges ellentétben áll politikai felfogással. A denunció tényét lehet magyarázni, de nem lehet cáfolni. Ez a denunció cikk egymagában is olyan súlyos erkölcsi ballépés, amely eleve kizárja, hogy nekem ezzel a lappal bármilyen mű dolgom legyen, még ha még száz cikkben dicséri is politikai eszményeimet.

Nagyon meglepődtem, hogy Ön amolyan amerikai vagy dél-amerikai emigráns jelzőkkel telített levelet írt. Az ilyen kifakadások elriasztanak. Az Ön Havas Endre titkárom ellen ismeretlenül intézett mondatait nem hagyhatom szó nélkül. Ön azt feltételezi rólam, hogy én egy olyan titkárt tartok, aki leveleket sikkaszt?! Hát megbíznék én Havas Endrében, ha akárcsak a gondolata is felmerülne annak, hogy elrejt előlem egy levelet? Ez nemcsak hogy soha nem történt meg, de ismerve Havast soha nem is történhetett meg.³ Az ilyen imputációk végeredményben rám nézve is sértők. Remélem, hogy ha majd higgadtan átgondolja, amit írtam, több objektivitással és kevesebb személyeskedéssel fogja a helyzetet megítélni.

Ami Semseyt illeti,⁴ édesanyja elsőfokú unokatestvérem, és felesége is közeli rokonom. Igaz ugyan, hogy 28 esztendeje nem láttam, de ez nem változtat a tényeken, mert osztályom sarjainak közös vonása, hogy még 28 év sem elegendő nekik a tanulásra. Persze vannak kivételek. Mindent egybevetve Semseyt csak akkor lehet belevenni egy egységfrontba, ha előzetesen nyilvánosan megtagadja Horthyt, akinek hűséges diplomatája volt. Nála még az is súlyosbító körülmény, hogy éveken át Rómában volt és Mussolinin csodálta. Les beaux esprits se rencontrent.⁵

Havas Endre titkáromat még azzal is vádolta, hogy „horthystákat akar becsempészni a bizalmamba”. Nos, ő egész életében a Horthy-rendszer ellen küzdött. Életével, írásaival, tetteivel ezt dokumentálta. Ha ezt Havas bármelyik ismerőse hallja, Ön fog szégyenben maradni. Ilyeneket nem lehet írni. Ez az inszINUÁLÁS és túlzás csak kárára lehet a külföldi magyar mozgalomnak. Ezek után hogyan higgyek az Ön többi vádjainak? Egy konkrét esetben már láttam a túlzásait és szerencsére módomban volt azokat lemérni. Remélem, hogy csupán a szenvedély ragadta el és nem gondolta komolyan. Nagyon szeretném, ha a baloldaliak nem töltenék civakodással az idejüket. Minden progresszív erőt össze kell fogni és segíteni kell az új Magyarországnak. Én már hazamenetelem előtt nem csinálok többé emigráns politikát.

Üdvözlettel

PIL 704. f. 129. ó. e. (másodpéldány)

¹ A közölt levél Károlyi hagyatékában található, hitelessége nem kétséges, de mivel másodpéldány, elküldhettek javításokkal, bár nagymértékben megváltoztatva aligha. Megjelent Szász Béla *Szabad Magyar Értésítő* című Buenos Aires-i lapja 1945. áprilisi számában február 28-áról datálva az alábbi levél, melynek gondolatmenete és részben tartalma nagyon hasonló ehhez. Kommentár helyett jegyzetben közöljük ezt a verziót is.

„Tisztelt Székely úr.

Jelen levelemet ismét Szász Béla úron keresztül juttatom el Önhöz, mert ő és mozgalma képviselik mind az én mozgalmat, mind a Tanácsot Argentínában.

Nagyon nehéz ilyen messziről távol élők viszolyába beleszólni és a legjobb[an] szeretném az egész ügyet mellőzni, de miután Önök egyre-másra elhalmoznak levelekkel, kénytelen vagyok legalábbis néhány szempontot felvetni. Mindenekelőtt a leghatározottabban állást kell foglalnom a »Délamerikai Magyarság« ellen, amely az elmúlt években egyáltalán nem követett demokratikus és Horthy-ellenes politikát, és az Ön kivágásban elküldött cikkei mellett még ma is olyan cikkek jelennek meg benne, amilyenek az Ön által támogatott »Magyar Lapok«-ban sohasem jelentek meg és amelyeknek politikai vonalát semmiképpen sem tudnám elfogadni. Nem vonom kétségbe az Ön baloldaliságát, de igen helytelennek tartom, hogy abba a lapba ír, amely a leghajmeresztőbb módon denúnciálta Szászékát. Olvastuk ezt a denúnciáló cikket és mondhatom, nem tanúskodik antifaszizmusról, sőt »Der grösste Schuft im ganzen Land ist und bleibt der Denunziant« [A legnagyobb gazember az egész országban a denúnciáns volt és marad] – írta Goethe és ezt a »Délamerikai Magyarságnak« is meg kellett volna szívelnie, mielőtt nálam kopogtatott. Az sem szól mellettük, hogy a »Magyar Lapok« postai szállítási jogát megvonták.

Én Szász Bélát személyesen nem ismerem, de cikkei, levelei becseületes embert mutatnak, és munkatársaim, akik személyesen ismerik, elvhu, rendes embernek mondják. A Semsey-ügyben viszont csak általánosságban szólhatok. Abban igaza van, hogy áttállók legfeljebb csak az utolsó padban ülhetnek. A legfontosabb feltétel az, hogy Semsey tegyen Horthy-ellenes nyilatkozatot, és további tettekkel bizonyítsa be azt, hogy érdemes a bizalomra. Ez vonatkozik, mindenkire, így például a »Délamerikai Magyarság« munkatársaira is.

Nagyon furcsának tartom, hogy amíg a »Magyar Lapok« a teljes számot küldték be, Ön csupán kivágásokat mellékel, amelyekből egyáltalán nem lehet következtetni a lap szellemére. Önök mindenféle vádak hangoztatnak, amelyeket egyáltalán nem lehet kontrollálni. Nem volna helyesebb becseületesen megegyezni és együtt

dolgozni az új Magyarorszáért? Ha Önök mindnyájan baloldaliak, kerüljék el a torzsalkodásokat, és egy baloldali program alapján álljanak össze. Ennek első feltétele, hogy szakítson a denunciókkal. Faragó Rezső cikkéből a vak is láthatja, hogy hová tartozik. Az igazság, legalább is ebben a vonatkozásban, Szász Béla oldalán van.

Szívélyes üdvözzettel."

² Argentínai magyar lapok. Székely Buenos Airesben élt.

³ Nem feltételezhetjük Havasról, hogy leveleket rejtett el Károlyi elől; tudjuk, hogy Károlyi nem szokott minden levélre válaszolni, noha Jászi és más hívei sokszor figyelmeztették, hogy egy mozgalom vezére nem engedheti meg magának, hogy hívei leveleit válasz nélkül hagyja. Nyilván azért olyan haragos, mert találva érezte magát.

⁴ Semsey Andor gróf, a Buenos Aires-i magyar követség titkára, első beosztottja a diplomáciai kapcsolat megszűnése után kilépett a szolgálatból, Argentínában maradt, és ott élt haláláig. Károlyi csak mint gyermeket vagy ifjút ismerhette, bár többszörösen rokona volt: anyja Károlyi unokatestvére, egyik nagyanyja Károlyi lány, felesége pedig Károlyi László és Apponyi Franciska leánya.

⁵ A szép lelkek találkoznak (francia).

24. MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(Chicago, 1945. február 28.)

Dear Mr. President:

I am sure you must have been disappointed because we have not been keeping a more thorough contact with you by mail, as you justly expected we should. The difficulty is, however, that we are not professional politicians, whose entire time is given for that purpose. Organizing conferences and mass meetings in our spare time is the maximum that we can do, and at least we have a good conscience that we have worked with our best abilities for that.

You may know the confidence of my friends here in Chicago made me chairman of the group and after long hesitation I accepted this position, as not belonging to any party, I thought I would be able to act as a mediator. I think that my belief was justified. In these few years I have been able to reduce the animosity and mistrust of one group to another, though I do not believe that I should overestimate this. The process is slow.

You have most probably received messages about the Conference of the National Directors of the Hungarian-American Democratic Council and about the unity relief action. There is apparently a great desire among the Hungarian groups for a unity move, but the development is rather slow because of the essential differences in the political views of the different sections, particularly in the estimation of social and economic problems.

In fact there was some dissenting opinion about the proposition to sit down at one table with formerly outspoken Horthy supporters, such as Eördögh¹ etc., even if it is in behalf of such a splendid cause as the Hungarian relief.² My attitude was to give the opposition opportunity to air their views and that we must evaluate them as the possible future leadership if the collaboration will turn out to be a mistake. In this way we achieved some harmony. The overwhelming majority approved the attempts for the relief coalition which I feel will be pursued from now on by many, especially by our New York friends, in other ways, too. I would like to know how you see the situation yourself. Will such a collaboration strengthen or weaken your efforts in keeping good friendship with the neighbors of Hungary?

You may be assured that the people with whom I work in Chicago have the greatest admiration for you and for your work toward a democratic Hungary. Seeing that your program is accepted by the provisional government of Hungary, we all hope that their efforts will be fortified with your presence there. Our group voted to send to you \$ 100.00. However, we cancelled the order as we hear with pleasure that your position is sufficiently consolidated now and that you have no immediate need for financial help from this country. Can we take this as a sign that your leadership has been officially recognized?